

Flygtningenævnets baggrundsmateriale

Bilagsnr.:	290
Land:	Somalia
Kilde:	Landinfo
Titel:	Respons. Somalia: Al-Shabaab og tvangsekteskap
Udgivet:	24. august 2010
Optaget på baggrundsmaterialet:	7. april 2011

Respons

Somalia: Al-Shabaab og tvangsekteskap

Problemstilling/spørsmål:

- Tvinger al-Shabaab medlemmer kvinner til ekteskap?
- Er det en reell risiko for at al-Shabaab ikke respekterer et nei, og at unge kvinner står i en fare å måtte akseptere dette?
- Hva risikerer mor eller far hvis de nekter noen fra al-Shabaab å gifte seg med datteren deres?

Innledning

Informasjonen om hva som skjer i de Shabaab-kontrollerte områdene er begrenset, og det er svært få skriftlige kilder som omtaler Shabaab-medlemmer og ekteskapsinngåelser i områdene denne bevegelsen kontrollerer. Den FN-oppnevnte spesialrådgiveren for menneskerettigheter i Somalia refererer til ekteskap mellom utenlandske Shabaab-medlemmer og lokale kvinner i sine rapporter fra 2009 og 2010 (UNHRC 2009, 2010). Talspersoner for enkelte internasjonale organisasjoner og somaliske ressurspersoner Landinfo møtte i Nairobi i mars 2010 hadde også hørt om slike ekteskap, men opplysningene kunne ikke utdypes. Vurderingene i responsen er derfor hovedsakelig basert på generell skriftlig og muntlig informasjon om somaliske ekteskap, tradisjonell somalisk rett og sharia.

Ekteskapsinngåelse: tvangsekteskap – arrangerte ekteskap

Arrangerte ekteskap er normen i Somalia, og få kvinner motsetter seg familiens, det vil si farens eller vergens valg (Abdullahi 2001). Forskjellen mellom et arrangert ekteskap og et tvangsekteskap kan imidlertid være hårfin.

Det sosiale presset for å inngå ekteskap er sterkt, særlig ved første ekteskap, og for mange unge kvinner er det nærmest utenkelig å motsette seg ekteskap, fordi det å gifte seg og stifte familie er fundamentet i samfunnet. I samtaler med så vel somaliske som internasjonale ressurspersoner under opphold i Nairobi i 2002, 2004 og 2005 poengterte samtlige at kvinner som nekter å gifte seg med familiens utvalgte kan risikere å bli utsatt for vold. Omfanget av slik vold er imidlertid ikke kjent. De som eventuelt bryter med de tradisjonelle samfunnsnormene kan heller ikke regne med hjelp eller beskyttelse fra familie eller andre

Respons **Somalia: Al-Shabaab og tvangsekteskap**

klanmedlemmer. Drap på kvinner er imidlertid ikke sosialt akseptert, og såkalte æresdrap på kvinner har ingen tradisjon i Somalia.

Kvinner som ikke ønsker å gifte seg har få muligheter. Å motsette seg familiens valg kan innebære at hun må forlate familien og hjemstedet, og uten andre velvillige slektninger eller kenninger, vil tilværelsen bli svært vanskelig. Her er det imidlertid forskjeller – urbane utdannede kvinner kan, i motsetning til kvinner fra landsbygda med lite eller ingen utdanning, ha bedre muligheter til å etablere seg og skaffe seg et utkomme, men generelt vil utstøtte unge kvinner være sårbare for overgrep og utnyttelse (intervju med UNIFEM i Nairobi april 2002, Timmons 2004). Men også tradisjoner knyttet til ekteskap og muligheter til valg av partner har, i likhet med andre tradisjoner, endret seg i løpet av de siste tiårene.¹

Centre for Research and Dialogue (CDR) i Mogadishu gjennomførte i 2002-3 et prosjekt i Sør- og Sentral-Somalia hvor de evaluerte ettervirkningene av borgerkrigen på befolkningen. Rapporten *Somalia: Path to Recovery building a sustainable peace* (CDR 2004) er basert på intervjuer og konsultasjoner med mer enn 13 000 personer i alle deler av landet. Her sies det blant annet (s. 37):

In the decade and a half since the onset of the Somali crisis, the institution of marriage has undergone such a transformation as to be almost unrecognizable today. Many weddings now occur without the involvement, knowledge or blessing of parents. There has been a dramatic increase in the rate of teenage marriages and a proportional increase in the rate of teenage divorce – often leaving young mothers alone to raise their children. In the absence of parental involvement, newlyweds often lack the kind of financial and moral support that once ensured the durability of marriages.

For andre deler av befolkningen hadde borgerkrigen imidlertid andre konsekvenser. Ekteskap mellom kvinner fra den såkalte Benadir-befolkningen og medlemmer av somaliske militser som kontrollerte Mogadishu, var blant annet utslag av behovet disse gruppene hadde for å beskytte seg mot ulike somaliske militsgrupper og kriminelle som herjet i lokalmiljøene. Disse ekteskapene var nok i stor grad preget av sterk motvillighet fra både kvinnens familie og kvinnen selv, men de opplevde i liten grad å ha noe valg (intervjuer med somaliske og internasjonale ressurspersoner i Nairobi i 2002, 2004, 2005).

Al-Shabaab og tvangsekteskap

Al-Shabaabs religiøse og ideologiske plattform har røtter i den dogmatiske wahhabismen, og i tråd med denne forfekter bevegelsen en streng fortolkning av islamsk rett og islamske

¹ I somalisk tradisjon, og innenfor *maliki*-lovskolen av sunni-islam som praktiseres i Somalia, må for øvrig kvinnen ha en mannlig verge som samtykker i ekteskapsinngåelsen, og som representerer henne ved selve vielsen (intervjuer med somaliske ressurspersoner i Nairobi i april 2002 og september 2005; Abdullahi 2001). Tradisjonelt er det kvinnens far (eller verge) som velger ektemann, og valget baserer seg på to forhold: brudeprisen (*yarad*) som han tilbys, og alliansene som ekteskapet kan medføre. Brudeprisen er betalingen for kvinnens arbeidsevne, evne til å føde og moralske standard, som kommer ektemannen og hans familie til gode. Hennes familie skal kompenseres for det materielle tapet bortgiftet medfører, og for å ha gitt henne en moralsk høyverdig oppdragelse. I tillegg til brudeprisen har kvinnen, i henhold til islamsk rett, krav på medgift (*meher*) fra ektefellen. Medgiften fastsettes i ekteskapskontrakten og er en forutsetning for et gyldig ekteskap.

tradisjoner. Det er flere eksempler på at blant annet kvinners bevegelsesfrihet begrenses, og at brudd på ulike forordninger fører til straffereaksjoner.²

Ifølge en studie utarbeidet av Puntland Research and Development Centre i 2002 er det forskjeller mellom tradisjonell somalisk rett og Sharia:

[...] customary law (xeer) denies women rights that Sharia sanctions for them. These include free choice of spouse, and rights to property ownership [...] Sharia is against any type of forced marriage [...] the Xeer penalty for rape is much milder than both Sharia and secular law.”

Disse synspunktene støttes av The Academy for Peace and Development (2002), og annen faglitteratur.

Det generelle inntrykket er imidlertid at Shabaab samarbeider med de lokale klanenes eldrerepresentanter, og forholder seg til lokal sed og skikk i områdene de inntar (internasjonal observatør i Nairobi, e-post desember 2009). Shabaab er ganske riktig en noe mer enhetlig gruppe enn andre væpnede somaliske grupperinger, men samtidig er dette en somalisk gruppe som har de samme karakteristika som andre somaliske politiske grupperinger – den er desentralisert og den har en viss klandimensjon.³ De lokale lederne har stedvis lokal forankring, de har handlingsrom – og inngår allianser med lokale klaner (Holzer 2009).

Det synes også å ha avtegnet seg et mønster i bevegelsens opptreden. Den kommer ofte med prinsipperklæringer for å markere innføringen av et nytt regime når de tar over kontrollen i et område, som å gjøre khat-handlerne mindre synlige ved å fordrive dem fra sentrum i byen eller tettstedet, eller de avskrekker ved å iverksette strenge straffer for usedelighet eller kriminalitet. Men etter hvert synes praksis å falle tilbake på den praksisen som stedets eldrerepresentanter forvalter.⁴

Ifølge den FN-oppnevnte uavhengige ekspert på menneskerettigheter i Somalia, finnes det eksempler på at unge jenter giftes bort til utenlandske jihadister (UNHRC 2009, 2010). Flere internasjonale ressurspersoner Landinfo møtte i Nairobi i mars 2010 hadde hørt rykter om slike ekteskap, men ingen av de kvinnelige flykningene Landinfo samtalte med i Dadaab-leirene i mars 2010 nevnte eksempler på slike ekteskap.

Ekteskap mellom somaliere og ikke-somaliere, eller på tvers av etnisitet, har tradisjonelt ikke vært vanlig i Somalia (heller ikke om begge parter er muslimer), men blant de nomadiske gruppene er ekteskap med medlemmer av naboklaner viktig for å bygge allianser for å sikre tilgang til vann og beiteområder. Det er også lange tradisjoner for at fredsavtaler mellom klaner forsegles med utveksling av bruder mellom partene. I lys av denne situasjonen er det grunn til å anta at Shabaab-medlemmer forholder seg til både lokale tradisjoner og sharia når det gjelder ekteskap. Det innebærer at kvinner kan utsettes for press fra sine familier, men

² 18 kvinner og unge jenter ble angivelig arrestert og bøtelagt (100 000 somaliske shilling, ca. 450 kr) i Baidoa i slutten av november 2009 fordi de ikke var tilstrekkelig tildekket (IASC Somalia 2009). På samme tid skal 12 personer ha blitt arrestert i Bu'aale fordi de så forbudt film på mobiltelefonene sine (Shabelle.net 2009).

³ Den vestlige grenen er Rahanweyn-alliert, og den østlige er alliert med Hawiye og Darood, men transnasjonal hellig krig og pan-islamisme er den samlende faktoren (Holzer 2009).

⁴ Da Shabaab inntok Afmadow i november 2009 rømte en del av byens eldrerepresentanter før Shabaab tok kontroll. De uttalte at Shabaab ikke respekterte dem, og at de ikke fulgte lokale seder og skikker (IRIN 2009). Shabaab på sin side ga uttrykk for at de ønsket samarbeid, og at de vil respektere de lokale forholdene.

bruk av fysisk makt mot kvinnens familie for å oppnå samtykke til ekteskap, er ikke forenlig med sharia generelt eller Shabaabs fortolkning av islamsk rett spesielt. Flere av Landinfos internasjonale og somaliske samtalepartnere i Nairobi i mars 2010 understreket imidlertid at Shabaab-medlemmer – særlig i områder hvor de sloss om kontrollen – opptrer som både dommer og bøddel, og at rettroenhet ikke nødvendigvis er rettesnor for deres atferd. Det får implikasjoner for lokalbefolkningen, muligens også hva angår ekteskapsinngåelser.

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet, Utlendingsnemnda og Justis- og politidepartementet til enhver tid har behov for kunnskap om for å kunne løse sine oppgaver. Landinfos rapporter og temanotater er basert på opplysninger fra både offentlige og ikke offentlige kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder. Kilder som av ulike grunner ikke ønsker å bli offentliggjort, er ikke nevnt ved navn.

En respons er et svar på konkrete spørsmål og problemstillinger som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo. Responser er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema eller et spørsmål, men skal gi svar på de konkrete spørsmålene som er stilt, og ellers inneholde det som til enhver tid trengs av bakgrunnsinformasjon.

Opplysningene som blir lagt fram i responsene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som responsene omhandler.

Referanser

Skriftlige kilder

- Abdullahi, M.D. (2001). *Culture and customs of Somalia*. Westport/London: Greenwood.
- Al-Jazeera (2009, 19. november) Somali woman stoned to death. *Al-Jazeera*. Tilgjengelig fra <http://english.aljazeera.net/news/africa/2009/11/20091119112014611167.html> [lastet ned 24. august 2010]
- Borland, H. (2009, 4. november). Somali rebels ban musical ringtones. *Sky News Online*. Tilgjengelig fra <http://news.sky.com/skynews/Home/World-News/Ringtones-Ban-Somali-Rebel-Group-Al-Shabaab-Impose-Strict-Rules-On-Mobile-Phones/Article/20091115434044> [lastet ned 24. august 2010]
- CRD, dvs. Centre for Research and Dialogue (2004, juli). *Somalia: A path to recovery building a sustainable peace*. Mogadishu: CRD. Tilgjengelig fra <http://www.somali-jna.org/downloads/Somalia%20-%20Path%20to%20Recovery%20-%20final.pdf> [lastet ned 24. august 2010]
- Holzer, G.-S. (2009, 2. desember) Assessing Somalia's terror threat. *Hiiraan online*. Tilgjengelig fra http://www.hiiraan.com/news2/2009/Dec/assessing_somalia_s_terror_threat.aspx [lastet ned 24. august 2010]
- IASC Somalia, dvs. Inter-Agency Standing Committee Somalia (2009, 4. desember). *Protection cluster update. Weekly report*. Nairobi: IASC Somalia.

Respons Somalia: Al-Shabaab og tvangsekteskap

- IRIN News (2009, 24. november). Somalia: Mass exodus as militia takes control of southern town. *IRIN News*. Tilgjengelig fra <http://www.irinnews.org/Report.aspx?ReportId=87169> [lastet ned 24. august 2010]
- Mohamed, M. (2009, 22. november). Somali militants al-Shabab 'seize southern town'. *BBC News*. Tilgjengelig fra <http://news.bbc.co.uk/2/hi/africa/8373158.stm> [lastet ned 24. august 2010]
- PDRC, dvs. Puntland Development Research Centre (2002) *Final report on harmonization of Somali legal systems*. Garowe: PDRC. Tilgjengelig fra <http://www.pdrcsomalia.org/publication/BOOK%20II%20Main%20Text%20Edited.pdf> [lastet ned 24. august 2010]
- Shabelle.net (2009, 30. november) Harakat Al-shabab Al-mujahideen detain more people in Bu'ale town. *Shabelle.net*. Tilgjengelig fra <http://www.shabelle.net/News/ViewNews.asp?NewsID=9984> [lastet ned 24. august 2010]
- Timmons, D. (2004). *The sixth clan — women organize for peace in Somalia: A review of published literature*. Geneve: University for Peace. Tilgjengelig fra http://www.crdsonalia.org/images/stories/CRDpapers/somalia_the_sixth_clan.pdf [lastet ned 24. august 2010]
- The Academy for Peace and Development Hargeysa (2002, desember). *Women's rights in Islam and Somali culture*. Hargeysa: Unicef. Tilgjengelig fra http://www.unicef.org/somalia/SOM_WomenInIslam.pdf [lastet ned 24. august 2010]
- UNHRC, dvs. United Nations Human Rights Council (2009, 17. september). *Report of the independent expert on the situation of human rights in Somalia, Shamsul Bari*. New York: UNHRC. Tilgjengelig fra [http://www.reliefweb.int/rw/RWFiles2009.nsf/FilesByRWDocUnidFilename/SNAA-7WB896-full_report.pdf/\\$File/full_report.pdf](http://www.reliefweb.int/rw/RWFiles2009.nsf/FilesByRWDocUnidFilename/SNAA-7WB896-full_report.pdf/$File/full_report.pdf) [lastet ned 24. august 2010]
- UNHRC (2010, 24. mars). *Report of the independent expert on the situation of human rights in Somalia, Shamsul Bari*. New York: UNHRC. Tilgjengelig fra <http://www.reliefweb.int/rw/rwb.nsf/db900SID/SNAA-83F7NS?OpenDocument> [lastet ned 24. august 2010]

Muntlige kilder

- Internasjonal organisasjon. E-post 2. desember 2009.
- UNIFEM. Intervju i Nairobi april 2002.
- Somaliske resursspersoner. Intervjuer i Nairobi april 2002, januar 2004, september 2005, mars 2007, juni 2008 og mars 2010.
- Internasjonale resursspersoner. Intervjuer i Nairobi april 2002, januar 2004, september 2005, mars 2007, juni 2008 og mars 2010.

© Landinfo 2010

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.